

Силабус
навчальної дисципліни
Організація роботи асистента
вчителя початкових класів
2025–2026 навчальний рік

Освітньо-професійні програми *Початкова освіта*.
Спеціальність 0133 *Початкова освіта*
Галузь знань 01 *Освіта/Педагогіка*
Рівень вищої освіти *перший*

1. Контактна інформація викладача

Викладачка	кандидатка педагогічних наук, доцентка катедри педагогіки Анжеліка ЛЕСИК
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/tolkachova/
Контактний тел.	+380502448396
Е-mail викладачки:	as_lesyk@ukr.net
Графік консультацій	відповідно до графіку індивідуальних консультацій (за попередньою домовленістю),

2. Опис навчальної дисципліни

Обсяг навчальної дисципліни на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна та індивідуальна робота	Звітність
5/150	30	30	90	залік

Семестр: осінній.

Мова навчання: українська.

Статус навчальної дисципліни: вибіркова.

Ключові слова: інклюзивна освіта, асистент учителя, учні з особливими освітніми потребами, освіта, рівні підтримки, індивідуальна програма розвитку, інклюзивно-ресурсний центр, адаптації та модифікації освітнього простору.

Предмет навчальної дисципліни: теоретико-методичні засади професійної діяльності асистента вчителя початкових класів.

Метою навчальної дисципліни є удосконалення професійних компетентностей здобувачів вищої освіти в системі планування освітнього процесу в інклюзивному класі, супроводі та підтримці учнів з особливими освітніми потребами, з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей розвитку, вимог до безбар'єрного освітнього середовища та ефективної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

Основні компетентності та результати навчання згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Програмні компетентності		Програмні результати навчання (за стандартом)
загальні	ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ПНР 1. Розуміти зміст нормативних документів, що регламентують функціонування початкової освіти: Державного стандарту початкової освіти, Типових освітніх програм; сучасних методичних систем в умовах варіативності початкової освіти.
	ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ПНР 2. Знати фундаментальні та психолого-педагогічні основи наук, які забезпечують реалізацію Державного стандарту початкової освіти, Концепції Нової української школи, та вміти реалізовувати їх.
	ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.	ПНР 3. Здійснювати формування в молодших школярів високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу.
	ФК 4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та	ПНР 4. Уміти здійснювати продуктивну суб'єкт-суб'єктну взаємодію на гуманістичних засадах, ідеях дитиноцентризму та педагогіки партнерства.
		ПНР 5. Уміти аналізувати навчально-методичні комплекти для початкової школи, оцінювати їх змістово-технологічне наповнення в умовах варіативності початкової освіти.
фахові		ПНР 6. Уміти моделювати та організовувати освітній процес у початковій школі, розробляти навчально-методичне забезпечення, застосовувати сучасні ІКТ, у тому числі й для дистанційного навчання.

організувати їхню пізнавальну діяльність.	
ФК 6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.	ПРН 7. Уміти формувати ключові і предметні компетентності молодших школярів.
ФК 8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.	ПРН 8. Уміти здійснювати формувальне (вербальне; спостереження; записи; портфоліо) оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти.
ФК 10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.	ПРН 9. Уміти створювати сприятливе здоров'язбережувальне освітнє середовище для здобувачів початкової освіти, дбати про їхнє фізичне, психічне (інтелектуальне й емоційне) та соціальне здоров'я.
ФК 11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.	ПРН 10. Уміти здійснювати пошук наукових джерел, використовуючи різноманітні ресурси (періодичні видання, веб-сайти, портали тощо), впроваджувати їх в освітній процес початкової школи.
ФК 12. Здатність використовувати знання англійської мови в освітньому процесі початкової школи.	ПРН 11. Уміти навчати молодших школярів працювати як самостійно, так і в команді для досягнення очікуваного результату.
ФК 13. Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний), застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання англійської мови в початковій школі.	ПРН 12. Уміти постійно вдосконалюватись особистісно та професійно, творчо використовувати перспективний педагогічний досвід вітчизняних та зарубіжних педагогів.
ФК 14. Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення освітнього процесу з англійської мови в початковій школі.	ПРН 13. Уміти формувати в молодших школярів навички толерантності, дотримання морально-етичних норм і правил поведінки.
	ПРН 14. Знати факти, розуміти закономірності та механізми виникнення, розвитку й прояву психічних явищ та феноменів у контексті вирішення професійних завдань.
	ПРН 15. Знати Державний стандарт початкової освіти, варіативні навчальні програми з англійської мови та практичні шляхи їх реалізації в освітньому процесі початкової школи.
	ПРН 16. Уміти реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до навчання англійської мови в початковій школі.
	ПРН 17. Уміти застосовувати сучасні методики й технології (зокрема інформаційно-комунікаційні) для формування стійкого

інтересу здобувачів початкової освіти до вивчення англійської мови; моделювати та проводити уроки (заняття) з англійської мови, аналізувати їх.

3. Перелік тем навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1–2. Нормативно-організаційне забезпечення діяльності асистента вчителя у класі з інклюзивним навчанням в контексті Нової української школи

Нормативно-правове підґрунтя інклюзивної освіти в Україні. Специфіка регулювання діяльності асистента вчителя початкових класів. Функції асистента вчителя в освітньому процесі. Вимоги до професійних компетентностей асистента вчителя.

Тема 3. Професійна діяльність асистента вчителя початкових класів

Зміст роботи асистента вчителя в закладі загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. Алгоритм зарахування дитини з ООП до закладу загальної середньої освіти. Педагогічні умови діяльності асистента вчителя.

Тема 4–5. Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти

Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку. Категорії дітей з особливими освітніми потребами. Соціалізація дитини з особливими освітніми потребами: індивідуальний підхід та етапи соціалізації

Змістовий модуль 2.

Тема 6–7. Особистісні характеристики учнів з особливими освітніми потребами: інтелектуальні, фізичні та опорно-рухові порушення

Особливості навчання та розвитку дітей з когнітивними порушеннями. Психолого-педагогічна підтримка дітей із синдромом Дауна. Наскрізні (первазивні) порушення розвитку. Навчання учнів, що мають розлади аутистичного спектра (РАС). Вплив мовленнєвих розладів на академічну успішність учнів. Навчання дітей

із порушеннями слуху: адаптація навчальних матеріалів та комунікація. Особливості навчання дітей, що мають порушеннями зору. Створення безбар'єрного середовища для дітей із порушеннями фізичного розвитку. Дитячий церебральний параліч (ДЦП).

Тема 8–9. Особистісні характеристики учнів з особливими освітніми потребами: психоемоційні порушення

Емоційні та поведінкові розлади. Тривожні розлади. Опозиційно зухвалий розлад. Розлади поведінки. Синдром дефіциту уваги та гіперактивності СДУ/СДУГ.

Змістовий модуль 3.

Тема 10–11. Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами

Рівні підтримки. Планування освітнього процесу для дитини з особливими освітніми потребами. Створення та організація роботи команди психолого-педагогічного супроводу. Організація дистанційного навчання для учнів з особливими освітніми потребами.

Тема 12. Розробка індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами

Індивідуалізація процесу навчання дітей з ООП. Індивідуальна програма розвитку дітей з ООП. Повноваження керівника закладу освіти у процесі формування ІПР. Інформативне наповнення ІПР.

Змістовий модуль 4.

Тема 13. Особливості співпраці асистента вчителя з іншими учасниками освітнього процесу

Взаємодія вчителя та асистента вчителя в інклюзивному класі. Співпраця асистента вчителя з командою супроводу. Робота асистента вчителя з батьками.

Тема 14. Методика диференційованого навчання учнів з особливими освітніми потребами

Модель організації навчання в інклюзивному класі. Диференційоване викладання. Теорія множинного інтелекту. Концепція універсального дизайну. Концепція навчання, орієнтованого на освітні потреби учнів. Організаційно-методичні аспекти диференційованого викладання.

Тема 15. Стратегічне планування освітнього процесу в інклюзивному класі

Стратегії навчання в інклюзивному класі. Традиційне інтенсивне навчання. Навчання у співпраці /кооперативне навчання (гнучкі методи об'єднання у групи). Когнітивні стратегії навчання. Адаптації та модифікації. Система організації навчання в інклюзивному класі.

4. Політика навчальної дисципліни

Політика щодо відвідування навчальних занять. Відвідування навчальних занять (лекційних і практичних занять), контрольного заходу (заліку) є обов'язковим. За об'єктивних обставин навчання може здійснюватися в он-лайн режимі.

Політика щодо пропусків навчальних занять. У разі пропуску навчальних занять із поважних причин здобувач має право їх відпрацювати за графіком консультацій (подати конспект лекції; навчальні й контрольні завдання, передбачені тематичними планами практичних занять).

Політика щодо підготовки здобувачів до практичних занять. Підготовка до практичних занять включає: ознайомлення із силабусом і робочою програмою навчальної дисципліни, тематичними планами практичних занять; опрацювання матеріалів лекцій, підручників, посібників, монографій, законодавчих і нормативних документів та інших рекомендованих джерел; написання плану (стислового конспекту) відповідей на питання для обговорення, виконання завдань для самостійної та індивідуальної роботи.

Політика щодо використання телефонів та інших електронних пристроїв.

Під час проведення навчальних занять електронні пристрої мають перебувати в безшумному режимі роботи. Користування електронними пристроями в цілях, не пов'язаних із навчанням, є неприпустимим.

Політика дотримання академічної доброчесності полягає в дотриманні норм «Положення про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті» (<http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/03/akademdobrochesnist-sayt.pdf>): самостійно виконувати навчальні і контрольні завдання; посилаючись на джерела інформації в разі використання ідей, тверджень, відомостей; надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, джерела інформації.

Підготовка завдань самостійної та індивідуально-дослідної роботи здійснюється у письмовому або електронному (розміщення файлів на платформі Moodle) вигляді та передбачає усне обговорення питань протягом семінарського заняття з теми або під час індивідуальної/групової консультації. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання. Повторно здати роботу на перевірку необхідно не пізніше, ніж через тиждень після проведення заняття з відповідної теми (письмово/в електронному вигляді на платформі Moodle).

В умовах дистанційного навчання лекційні, семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час. Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно з визначеним графіком.

Результати навчання, отримані здобувачами вищої освіти у неформальній чи інформальній освіті, визнаються згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в БДПУ (<https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-v-BDPU.pdf>) та Положенням про оцінювання

навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у БДПУ (https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/kryter_ocin_2021.pdf).

5. Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність

Сервісні програмні засоби загального призначення (персональний комп'ютер, загальнонавчальні комп'ютерні програми й операційні системи, програмні засоби для контролю і вимірювання знань, умінь і навичок студентів); електронні бази даних (електронні енциклопедії, підручники, посібники, довідники та словники; бібліотеки електронної наочності); наочність (мультимедійні презентації, навчальні фільми).

6. Схема оцінювання:

Змістовий модуль	Тема	Поточне оцінювання			Підсумковий тест	Сума
		Практичне завдання	Самостійна робота	Індивідуальне завдання		
ЗМ 1	Т1–2	2	2	1	25	100
		2	2	1		
	Т 3	2	2	1		
		2	2	1		
Т 4–5	2	2	1			
	2	2	1			
ЗМ 2	Т 6–7	2	2	1		
		2	2	1		
	Т 8–9	2	2	1		
		2	2	1		
ЗМ 3	Т 10–11	2	2	1		
		2	2	1		
	Т12	2	2	1		
ЗМ 4	Т13	2	2	1		
	Т14	2	2	1		
	Т15	2	2	1		

7. Список рекомендованих джерел:

1. Акімова О. М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до реалізації корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання. *Інклюзія і суспільство*. Вип. 3. 2023. С. 20–26.
2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва та ін. Харків : Ранок, 2019. 216 с.
3. Асистент вчителя: роль, завдання та практичний досвід : практичний посібник. Звягель : Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр» Звягельської міської ради, 2024. 74 с.
4. Войтовська, А. Роль асистента вчителя у соціальній адаптації дітей з інвалідністю: практичний досвід. *Ввічливість. Humanitas*. № 4. 2022. С. 16–21.
5. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти : Державна служба якості освіти України. URL : https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf (дата звернення: 28.08.2025).
6. Глебова А. А. Особистісно орієнтована технологія навчання в практиці роботи асистента вчителя. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*. № 1. 2023. С. 5–9.
7. Інклюзивна освіта : навч. посіб. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
8. Клепар, М. В., Матвеева, Н. О. Використання музикотерапії у роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, №206. 2022. С. 37–43.
9. Колупаєва А. А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, О.М. Таранченко. Харків : Ранок, 2019. 304 с.
10. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзія: покроково для педагогів: навч.-метод. посіб. (Серія «Інклюзивна освіта»). Київ, 2023. 232 с.

11. Любчак Л. В., Демченко О. П., Комарівська Н. О. Партнерство учителя початкової школи з батьками в організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 64. 2022. С. 117–126.
12. Марченко І. С., Швалюк Т. М., Чередніченко Н. В. Розвиток усного зв'язного мовлення учнів початкових класів в умовах інклюзивного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. № 46. 2024. С. 73–81.
13. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Астон, 2020. 176 с.
14. Морзе Н. В., Варченко-Троценко Л.О., Терлецька Т. С., Смирнова-Трибульська Є. М. Штучний інтелект у ролі асистента вчителя початкової школи. *Open educational e-environment of modern University*. № 15. 2023. С. 97–115.
15. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти : Теорія та методика інклюзивного навчання. Модулі 1-3 / уклад. Л. М. Сидорів, за ред. С. М. Сидоріва. Івано-Франківськ : видавець Кушнір Г. М., 2020. 235 с.
16. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Ранок, 2019. 304 с.
17. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко, І. М. Гудим. Харків : Ранок, 2019. 184 с.
18. Навчання дітей із порушеннями слуху : навчально-методичний посібник / С. В. Кульбіда та ін. Харків : Ранок, 2019. 216 с.
19. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 110 с.

20. Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах нової української школи : навч.-метод. посіб. / уклад. Л. І. Чопик. Вінниця : КВНЗ «ВАНО», 2019. 39 с.
21. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами : методичні рекомендації / укладачі : Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ : УІРО, 2024, 40 с.
22. Пантюк М., Садова І., Ілляш С. Індивідуальна програма розвитку учня з особливими освітніми потребами. *Молодь і ринок*. № 1 (209). 2023. С. 7–11.
23. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
24. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України № 957 від 15 вересня 2021 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
25. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої та дошкільної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України № 609 від 08 червня 2018 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
26. Про освіту : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n766> (дата звернення: 28.08.2025).
27. Про повну загальну середню освіту : Закон України № 3504-IX від 08 грудня 2023 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3504-20#n27> (дата звернення: 28.08.2025).
28. Ревуцька О. В., Старинська О. В., Малуєва Т. В., Пузина А. О. Світові та європейські практики роботи асистента вчителя в інклюзивному освітньому просторі. *Methodological and attitudinal principles of classical science* : Proceedings of

the XI International Scientific and Practical Conference (Stockholm, Sweden March 13–14, 2023). С. 21–26.

29. Рекомендації щодо організації освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році : Міністерство освіти і науки України. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/977/7c4/66d9777c4fa3c432196635.pdf> (дата звернення: 28.08.2025).

30. Смеречак Л. І., Хемич Н. М. Особливості співпраці вчителя та асистента вчителя. *Recent Scientific Investigation : Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference* (Oslo, Norway; February 26-28, 2024). № 190. С. 90–93.

31. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі : методичні рекомендації. Чернігів : Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. К. Д. Ушинського, 2023. 66 с.

32. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід : навчально-методичний посібник / Л. І. Прохоренко, О. О. Бабяк, В. В. Засенко, Н. А. Ярмола. Харків : Ранок, 2020. 160 с.

33. Учні початкових класів із порушеннями зору: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко. Харків : Ранок, 2020. 128 с.

34. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко. Харків : Ранок, 2020. 128 с.

35. Учні початкових класів із порушеннями слуху: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник / С. В. Кульбіда, С. В. Литовченко, В. В. Жук, В. В. Литвинова. Харків : Ранок, 2020. 144 с.

36. Учні початкових класів із розладами аутистичного спектра: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник / І. В. Недозим. Харків : Ранок, 2020. 96 с.

37. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток : навч.-метод. посіб. / Юлія Рібцун. Львів : Світ, 2020. 264 с.
38. Хома Т. В. Модель педагогічної співпраці в умовах інклюзивного навчання як важливий чинник формування мовленнєвої компетентності. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*. № 2. 2023. С. 42–46.
39. Хохліна, О. (2020). До проблеми диференційованого навчання в інклюзивному просторі. *Особлива дитина: навчання і виховання*. № 2(91). 2020. 21–32.
40. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.
41. Чупахіна С. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2020. 96 с.